కాకినాడ, పోలేపల్లి

రెండు సెజ్ వ్యతిరేక పోరాటాలు

57 సెజ్‌లు అధికారికంగా ఆమోదం పొందిన ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రెండుచోట్ల మాత్రమే ప్రజలనుండి ఉద్యమం రూపంలో ప్రతిఘటన రావడం రాష్ట్రంలో ప్రజా ఉద్యమాల బలహీన స్థితికి అద్దం పడుతుంది. ఆ రెండుచోట్ల కూడ ప్రజలను కూడగట్టింది, కదిలించింది ఏ వామపక్ష ఉద్యమమూ కాదు, ప్రజాసంఘమూ కాదు. స్థానిక స్వచ్ఛంద సంస్థల కార్యకర్తల కృషే ప్రజల నిరసనకు ఉద్యమరూపం ఇచ్చింది.

కాకినాడ సెజ్ వ్యతిరేకపోరాటం

'కాకినాడ పోర్ట్ ఆధారిత సెజ్'కు వ్యతిరేకంగా రెండు మండలాల ప్రజలు రెండేళ్లకు పైగా చేస్తున్న పోరాటం మీడియా ద్వారా రాష్ట్రం దృష్టిని బాగానే ఆకర్షించింది. ఇది రాష్ట్రంలో మొదట వచ్చిన సెజ్‌లలో ఒకటి. మిగిలిన రెండు చిత్తూరు (సత్యవేడు, వరదాయపాలెం మండలాలలో శ్రీసిటీ అనే ప్రైవేట్ డెవలపర్ చేపట్టిన సెజ్), విశాఖపట్నం (రాంబిల్లి, అచ్యుతాపురం మండలాలలో ఎ.పి.ఐ.ఐ.సి 'ఆంధ్రప్రదేశ్ మౌలిక వసతుల కార్పొరేషన్' చేపట్టిన సెజ్) జిల్లాలలో అదే సమయంలో వచ్చాయి. కాని ఇక్కడే ప్రతిఘటన ఉద్యమం రావడానికి కారణం సకాలంలో చురుకయిన కార్యకర్తలు రంగంలోకి దిగడం ఒక్కటే కాదు. వేరే కారణాలు చాలా ఉన్నాయి.

అన్నిటికంటే బలమైనది, తొలినాడు కాకినాడ-సామర్లకోట రహదారికి సమీపంలో ప్రతిపాదించి భూసేకరణ నోటిఫికేషన్ సహితం జారీ చేసిన సెజ్‌ను అకస్మాత్తుగా అక్కడినుండి రాజకీయంగా నోరులేని తొండంగి, యు.కొత్తపల్లి మండలాల తీరప్రాంత గ్రామాలకు తరలించడం. రెండవది, ఒ.ఎన్.జి.సి. ఆధ్వర్యంలో పెట్రోలియం రిఫైనరీల స్థాపన కోసం ఉద్దేశించింది అని తొలుత ప్రకటించిన సెజ్‌పట్ల ఒ.ఎన్.జి.సి. తనకు ఆసక్తి లేదని ప్రకటించిన తరువాత కూడా కెఎస్ఇజడ్ అనే ప్రైవేట్ డెవలపర్ ద్వారా దానిని కొనసాగించడం. మూడవది ఫలవంతమైన నేలలను సారహీనమైనవిగా వర్ణించి సెజ్ స్థాపనవల్ల

జీవనానికేమీ నష్టంలేదని బుకాయించడం. నాలుగవది డెవలపర్ కొంత కొనుక్కుంటాడు, ప్రభుత్వం కొంత సేకరిస్తుంది అనే పేరుమీద వారి కొనుగోలుకు వీరి ఒత్తిడిని తోడుచేసి చవకగా భూములు తీసుకోవడం.

సెజ్‌లలో భూముల్ని కాజేసిందిలాగే...
బొమ్మ : ఫర్జానా కూపర్

మొదటి ప్రతిపాదనలోనూ యు.కొత్తపల్లి మండలంలో 4946 ఎకరాలు తీసుకునే ఆలోచన ఉండిందిగానీ అవి రహదారికి సమీప గ్రామాలు. అదనంగా, కాకినాడ రూరల్ మండలంలో 3778 ఎకరాలు, సామర్లకోట మండలంలో 368 ఎకరాలు, పిఠాపురం మండలంలో 777 ఎకరాలు ఆ ప్రతిపాదనలో ఉన్నాయి. ఇవి సారవంతమైన మాగాణి భూములు, చాలావరకు రియల్ ఎస్టేట్‌గా రూపాంతరం చెందుతున్న భూములు, వాటి యజమానులు రాజకీయంగా బలవంతులు కూడ. ఈ కారణంగానే భూసేకరణ నోటిఫికేషన్ విడుదల చేసిన తరువాత కూడ ఆ ప్రతిపాదనను మార్చి, యు.కొత్తపల్లి, తొండంగి మండలాల్లో కూడ సముద్రతీరానికి దగ్గరగా ఉన్న ప్రాంతంలో భూసేకరణ మొదలుపెట్టారని ప్రజలు నమ్ముతున్నారు. ఈ శంక పలుమార్లు, పలు వేదికలనుండి వ్యక్తం చేసినప్పటికీ అంతకంటే సంతృప్తికరమైన కారణమేదీ ప్రభుత్వం చెప్పలేదు కాబట్టి ఇదే నిజమని నమ్మడంలో తప్పులేదు.

మొదటి ప్రతిపాదనను అనుసరించి భూసేకరణ నోటిఫికేషన్ 11 అక్టోబర్ 2005 నాడు వెలువడింది. అయితే 29 డిసెంబర్ 2005, 1 జనవరి 2006 తేదీలలో వేరే నోటిఫికేషన్ పత్రికలలో వచ్చింది. దీని ప్రకారం అవే 9869 ఎకరాలను యు.కొత్తపల్లి, తొండంగి మండలాలలో, కాకినాడ నుండి ఉప్పాడ మీదుగా తునికి వెళ్ళే తీరప్రాంత రహదారి సమీపంలో సేకరిస్తారు. ఈ నోటిఫికేషన్ చూసిన తరువాతే మొదటి భూసేకరణ ప్రతిపాదన రద్దయి కొత్తది వచ్చిందని ప్రజలకు తెలిసింది. అయితే అదే సమయంలో కర్నాటి వెంకటేశ్వరరావు అనే వ్యక్తిని డైరెక్టర్‌గా కలిగిన కాకినాడ సెజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్‌కే (ఎస్.ఇ.జడ్) చెందిన మనుషులు, రెవిన్యూ అధికారులతో కలిసి ఊర్లలోకి వచ్చి భూములు అమ్మమని రైతులపైన ఒత్తిడి పెట్టసాగారు. ఈ కాకినాడ సెజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ అనే దాని పూర్వనామధేయం కాకినాడ సీపోర్ట్స్ లిమిటెడ్. సెజ్ చట్టం అనేది దేశంలో లేకముందే ఈ సంస్థకు (2002 నవంబర్ 27న) కాకినాడ సమీపంలో ఒక పోర్ట్ ఆధారిత ప్రత్యేక ఆర్థికమండలి నెలకొల్పడానికి అప్పటి తెలుగుదేశం ప్రభుత్వం నుండి అనుమతి లభించింది. ఒక సంవత్సరం లోపల వివరమైన ప్రతిపాదనలు సమర్పించాలన్న షరతుతో ఇచ్చిన ఈ అనుమతిని ఆ కంపెనీ అటువంటి ప్రతిపాదనలేవీ సమర్పించకుండానే సంవత్సరానికొకసారి పొడిగించుకుంటూ వచ్చింది. 2005లో సెజ్‌చట్టం వచ్చిన తరువాత తనపేరు కాకినాడ సెజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్‌గా మార్చుకొని వివరమైన ప్రతిపాదనలు సమర్పించి, చివరికి 27 జూన్ 2006న 'బహుళ ఉత్పత్తుల ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి' నెలకొల్పడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం అనుమతి పొందింది. అయితే దీని ఏర్పాటు ఎక్కడ జరుగుతుందన్న ప్రస్తావన ఆ అనుమతిపత్రంలో

కాకినాడ సెజ్‌పైన ఓ.ఎన్.జి.సి.కి ఆసక్తిపోగా వారికోసం మొదలుపెట్టిన భూసేకరణను ఆపవలసిన ప్రభుత్వం కాకినాడ సెజ్‌ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ వారికి ఆ భూమిని అప్పగించే ఆలోచన చేసింది. భూమికి ప్రజల జీవనాధారంగా ఏ విలువా లేదనీ, ఒక వ్యవసాయేతర ప్రయోజనం కోసం కాకపోతే మరొక దానికోసం దానిని బదలాయించవచ్చుననీ నమ్మే ఒక స్పష్టమైన వైఖరి ఇక్కడ కనిపిస్తుంది.

లేదు. 'తూర్పుగోదావరి జిల్లా కాకినాడలో' అని మాత్రమే ఉంది.

మొదట ఈ భూసేకరణ ఓఎన్‌జిసివారి రిఫైనరీ తదితర పెట్రోలియం ఆధారిత పరిశ్రమల సెజ్‌కోసం అన్న అభిప్రాయంతో ప్రజలున్నారు. అయితే 2005 చివరి భాగానికి వచ్చేసరికి ఈ ప్రాజెక్టుపట్ల వారికి ఆసక్తి లేదన్న వదంతి వ్యాపించింది. అదే సమయంలో కాకినాడ సెజ్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ వారు రెవెన్యూ వారిని వెంటబెట్టుకొచ్చి ఒత్తిడిపెట్టి భూములు కొనుగోలు చేయసాగారు. భూసేకరణ నోటిఫికేషన్ విడుదలయిన తరువాత భూములు కొనుగోలు చేయడంపైన నిషేధం లేదుగానీ అటువంటి కొనుగోళ్లను రిజిస్టర్ చేయరు. వాటిని రెవెన్యూ అధికారులు అసలే ప్రోత్సహించకూడదు. కొంతకాలానికి తేలిందేమిటంటే 2005లో కేంద్రప్రభుత్వ పెట్రోలియం మంత్రిత్వశాఖ, ఓ.ఎన్.జి.సి. కొత్త మేనేజ్‌మెంట్ ఆ సంస్థ వ్యవహారాలను సమీక్షించే క్రమంలో చమురు వెలికితీతకే ఓ.ఎన్.జి.సి. పరిమితం కావాలనీ రిఫైనరీల వంటివాటి జోలికి పోకూడదనీ నిర్ణయించారని. ఆ కారణంగా కాకినాడ సెజ్‌పైన ఓ.ఎన్.జి.సి.కి ఆసక్తిపోగా వారికోసం మొదలుపెట్టిన భూసేకరణను ఆపవలసిన ప్రభుత్వం కాకినాడ సెజ్‌ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ వారికి ఆ భూమిని అప్పగించే ఆలోచన చేసింది. భూమికి ప్రజల జీవనాధారంగా ఏ విలువా లేదనీ, ఒక వ్యవసాయేతర ప్రయోజనం కోసం కాకపోతే మరొక దానికోసం దానిని బదలాయించవచ్చుననీ నమ్మే ఒక స్పష్టమైన వైఖరి ఇక్కడ కనిపిస్తుంది.

మోసపూరిత భూసేకరణ వ్యూహం

ఒక ప్రయోగంగా, ఈ భూమిని కొంత డెవలపర్ కొనుక్కుంటే కొంత ప్రభుత్వం సేకరిస్తుందన్న వ్యూహాన్ని అనుసరించారు. ప్రైవేట్ కంపెనీలకు అవసరమైన భూమిని వారే కొనుక్కోవాలనీ, ఏమయినా తక్కువ పడితేనే ప్రభుత్వం భూసేకరణ చట్టం ద్వారా సేకరించాలనీ ఇప్పుడు చాలా మంది అంటున్నారు కాబట్టి వినడానికి అందంగా అనిపించే ఈ వ్యవస్థ ఆచరణలో ఏవిధంగా ఉంటుందో కాకినాడ సెజ్‌లో చూడవచ్చు. దీనిని బాధితుల మాటలలోనే చూస్తే బాగుంటుంది. రాష్ట్ర మానవ హక్కుల కమిషన్‌కు కాకినాడ సెజ్‌వ్యతిరేక సమితి ఇచ్చిన ఫిర్యాదుపై జిల్లా కలెక్టర్ ఇచ్చిన వివరణకు సమాధానంగా బాధితులు ఏమన్నారో చూడండి.

4850 ఎకరాల మేరకు రైతులు ఇప్పటికే ఎకరాకు మూడు లక్షల చొప్పున కెఎస్ఇజడ్ డెవలపర్‌కు అమ్మేసారని జిల్లా కలెక్టర్ అన్నారు. అయితే ఈ అమ్మకం ఏవిధంగా జరిగిందో తెలిస్తే అది ఎంతమాత్రం స్వచ్ఛందం కాదని తెలుస్తుంది. గ్రామ కార్యదర్శులు, ఎంఆర్‌వోలు, ఆర్‌డివోలు వచ్చి మూడు లక్షలకు అమ్మకపోతే ప్రభుత్వం వెలప్రకారం ఒక లక్ష లేక ఒక లక్షా యాభైవేలు మాత్రమే ఇస్తామనీ ఆపైన

కోర్టులో వ్యాజ్యం నడుపుకోవలసి వస్తుందనీ బెదిరించారు. మోసమూ చాలా జరిగింది. కొంతమందితో 'నీ ఇరుగు పొరుగు వారు తమ భూమిని అమ్మేసారు' అని అబద్ధాలు చెప్పి అమ్మించారు. ఒకరు తన భూమిని అమ్మితే దానిని కొలుచుకునే పేరిట పక్కవారి భూమిని కొంత కలిపేసుకోవడం చాలా సందర్భాలలో జరిగింది. పక్కవారు దాని గురించి అధికారులకు ఫిర్యాదు చేయగా, 'నీ భూమిని కూడా అమ్మేస్తే నీకు మొత్తం నష్టపరిహారం వచ్చేటట్టు చూస్తాం తప్ప నీ భూమిని కలిపేసుకోకుండ ఆపలేము' అన్నారు. ఎక్కువ మంది ఈ రకంగా అమ్మినవారే. రైతులమీద ఒత్తిడి పెట్టడంలో కెఎస్ఇజడ్ డెవలపర్ తరపున వచ్చిన వ్యక్తి, గ్రామ కార్యదర్శులు, ఎంఆర్వోలు, ఆర్డివో కలిసి పనిచేసారు. ఈ సమాధానంతో 112 మంది ఇచ్చిన వాంగ్మూలాలు జతచేస్తున్నాము. వాటిని పరిశీలిస్తే వాస్తవాలు తెలుస్తాయి.

మూడు రకాల ఒత్తిళ్లు, మోసాలగురించి, అందులో ప్రభుత్వ సిబ్బంది పాత్ర గురించి ఈ వాక్యాలు తెలుపుతాయి. డెవలపర్ ఇచ్చే 3 లక్షలకు నీ భూమి అమ్మకపోతే ప్రభుత్వం అందులో సగం చెల్లించి భూసేకరణ చట్టం కింద నీ భూమిని తీసుకుంటుంది, ఆపైన నువ్వు కోర్టుల చుట్టూ ఒక దశాబ్ద కాలం తిరగాలి అని రెవెన్యూ సిబ్బందే బెదిరించడం. డెవలపర్ మనుషులు నీ పక్క కమతం యజమాని అమ్మేసాడు, అక్కడ సెజ్ వచ్చేస్తుంది, నువ్విక వ్యవసాయం ఏం చేసుకుంటావని బెదిరించి కొనుక్కోవడం. చాలా సందర్భాలలో ఆ రైతు తరువాత వాకబు చేస్తే పక్కరైతు అమ్మనేలేదని తెలిసింది. మూడవది, ఒకరి భూమి రెండెకరాలు కొని దానికి గట్లు పెట్టుకునే క్రమంలో పక్క పొలాన్నీ కలిపేసుకోవడం. అధికారులకు ఫిర్యాదు చేస్తే వాళ్లు చేతులెత్తేసి నీ భూమి కూడ అమ్మేయరాదా, డబ్బులయినా వస్తాయి అనడం. బాధితులు జతచేసిన 112 వాంగ్మూలాలలో ఈ మూడు రకాల అనుభవాలూ నమోదయినాయి.

ఈ అమ్మకాలలో ఇంకొక విచిత్రమైన విషయం కూడ ఉంది. అన్ని క్రయపత్రాలలోనూ అమ్ముతున్న వ్యక్తి 'ఆ భూమి నుండి సరయిన ఆదాయం రావడం లేదు కాబట్టి' అమ్ముకొంటున్నానని రాసాడు. వందల క్రయపత్రాలలో అమ్మకానికి ఈ కారణమే చూపించారంటే ఇది కొనుగోలుదారు రాయించిన కారణమే తప్ప అమ్మకందారు స్వచ్ఛందంగా రాసింది కాదని స్పష్టం అవుతుంది. భూమి సరయిన ఫలం ఇవ్వడంలేదని రాయించడం వల్ల సెజ్ డెవలపర్‌కు వచ్చే ప్రయోజనం ఏమిటి? అది అతని ప్రయోజనార్థం కాదు, ప్రభుత్వం ప్రయోజనార్థం. అతను కొనుక్కోగా మిగిలిన భూమిని ప్రభుత్వం నష్టపరిహారం ఇచ్చి సేకరించవలసి ఉంటుంది కదా. చుట్టుపక్కల భూములు సరయిన ఆదాయం ఇవ్వని కారణంగా రైతులు అమ్మేసుకున్నారన్న ఆధారం కల్పించినట్ట యితే భూసేకరణ తక్కువ ధరకు చేయవచ్చు.

భూమి సరయిన ఫలం ఇవ్వడంలేదని రాయించడం వల్ల సెజ్ డెవలపర్‌కు వచ్చే ప్రయోజనం ఏమిటి? అది అతని ప్రయోజనార్థం కాదు, ప్రభుత్వం ప్రయోజనార్థం. అతను కొనుక్కోగా మిగిలిన భూమిని ప్రభుత్వం నష్టపరిహారం ఇచ్చి సేకరించవలసి ఉంటుంది కదా

మొదట రైతులపైన ఒత్తిడి పెట్టి వారి భూములు డెవలపర్‌కు 'స్వచ్ఛందంగా' అమ్మించడానికి ప్రభుత్వ సిబ్బంది సహకరిస్తారు. తక్కిన భూమిని ప్రభుత్వం చవకగా సేకరించడానికి అవసరమైన ఆధారం క్రయపత్రాలలో డెవలపర్ రాసి పెడ్తాడు.

వ్యవసాయానికి పనికిరాని భూములా?

చవకగా సేకరించడానికే కాదు, భూసేకరణను సమర్థించుకోవడానికి కూడ ఈ అబద్ధం అవసరం అయింది. సెజ్‌ల కోసం భూసేకరణ దేశంలో మొదలయినప్పటి నుండి సాగుభూములలో సెజ్‌లు నెలకొల్పడంవల్ల వ్యవసాయ ఉత్పత్తి దెబ్బతింటున్నదన్న విమర్శ దేశంలో బయలుదేరింది. కాబట్టి సెజ్‌ల కోసం సారహీనమైన భూములు మాత్రమే తీసుకుంటున్నామన్న దబాయింపు ప్రభుత్వాలు మొదలుపెట్టాయి. అది నిజంకాని చోట ఈ దబాయింపే రైతులకు ఎక్కువ కోపం తెప్పించింది. కాకినాడ సెజ్ ప్రాంతమే కాదు, విశాఖపట్నం జిల్లాలోని రాంబిల్లి, అచ్యుతాపురం మండలాలలో జరిపిన భూసేకరణలోనూ ఆ భూమి సారహీనమయినదని ప్రభుత్వ నివేదికలలో రాసారు. మాకు తిండిపెట్టే భూములు బలవంతంగా తీసేసుకోవడం కాక అది పనికిరాని భూమి అంటారా అని రైతులు చాలా ఆగ్రహం వ్యక్తం చేసారు.

అక్కడయినా, ఇక్కడయినా సేకరణ చేస్తున్న భూములు చాలా ఫలవంతమైనవి. వాటిలో అధిక భాగానికి సాగునీటి సదుపాయం లేనిమాట వాస్తవమే. ఆ కారణంగా వాటిని 'మెట్ట' భూములుగా వర్గీకరించి ఉండవచ్చును గానీ, అవి ఇచ్చే ఆదాయాన్నిబట్టి లెక్కిస్తే అవి మంచి భూములు. సరుగుడుతోట మూడేళ్ళలో ఎకరానికి రు. 1,50,000/- రూపాయల ఆదాయం ఇస్తుంది. సరుగుడునారు పోసి అమ్మినట్టయితే ఎకరానికి 3 లక్షలదాకా ఆదాయం లభిస్తుంది. పండ్లతోటలు సగటున సంవత్సరానికి 30 నుండి 40 వేల రూపాయల ఆదాయం ఇస్తాయి. కొబ్బరితోట సంవత్సరానికి 50 వేల రూపాయల ఆదాయం ఇస్తుంది. ఇసుక నేలలు అధికంగా ఉన్నా ఈ భూములలో సరుగుడు తోటలు, మామిడి తోటలు, కొబ్బరితోటలు విస్తారంగా వేసారు. జీడిమామిడితోటలూ ఉన్నాయి. సపోటాచెట్లు ఉసిరిచెట్లు కూడ ఉన్నాయి. నీటి వసతి ఉన్నచోట వరి పండిస్తున్నారు. నిజానికి విశాఖపట్నం, తూర్పుగోదావరి జిల్లాలలో సెజ్‌లు నెలకొల్పుతున్న ప్రాంతమంతా ఎటు చూసినా పచ్చదనంతో చాలా ఆహ్లాదకరంగా ఉంటుంది. పచ్చదనంలో విశాఖపట్నం జిల్లా రాంబిల్లి మండలం కోనసీమ వంటిదని పేరు పొందింది. ఈ మండలంలో సెజ్‌కింద పోతున్న గ్రామాలలో అధికం కొబ్బరి తోటలపైనే ప్రధానంగా ఆధారపడినవి. అయినప్పటికీ అధికార రికార్డులలో ఇవి ఇసుకనేలలుగా, మెట్టభూములుగా నమోదయి ఉన్నాయి. సారవిహీనమైన, నిష్ఫలమైన భూములనే సేకరిస్తున్నామని ప్రభుత్వం దబాయిస్తున్నది.

తూర్పుగోదావరి జిల్లా సెజ్ ప్రాంతమయితే అధికంగా సాగునీటివసతి ఉన్న ప్రాంతం కూడ. ఆ సత్యాన్ని కూడ ప్రభుత్వం దాచిపెట్టింది. గోదావరి నుండి ధవళేశ్వరం ఎడమ కాలువ, ఏలేరు కాలవ ఈ ప్రాంతంలోని చెరువులను నింపుతాయి. తొండంగి మండలం భూములకు మల్లవరం గ్రామం దగ్గరున్న పెద్దచెరువు, ఎ.వి.నగరం దగ్గరున్న మూడు చెరువులు సాగునీరిస్తాయి. ఈ చెరువులకు గోదావరి, ఏలేరు నీళ్ళొస్తాయి. ఈ రకంగా సాగయ్యే భూములు 4500 ఎకరాలదాకా ఉన్నాయి.

ఇన్ని కారణాలుగా అసంతృప్తితో ఉన్న కాకినాడ సెజ్ బాధిత రైతులు ఇప్పటికి రెండేళ్లుగా సంఘటితంగా ఆందోళన చేస్తున్నారు. సెజ్‌కోసం మొత్తం దాదాపు 10 వేల ఎకరాలు కావలసి ఉండగా అందులో 4850 ఎకరాలను రకరకాల అక్రమ పద్ధతులలో డెవలపర్ కొనుక్కోవడం జరిగిందని

చెప్పాము. సెజ్‌ల నైజాన్ని గురించి అవగాహన ఏర్పడిన తరువాత రైతులు అమ్మడం మానేసారు. అప్పుడు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తానిచ్చిన భూసేకరణ నోటిఫికేషన్‌ను అనుసరించి తక్కిన భూమిని సేకరించడం మొదలుపెట్టింది. రైతులు దాదాపు ఎవ్వరూ ఈ భూసేకరణ ప్రక్రియలో పాల్గొనలేదు. అయినప్పటికీ దానిని పూర్తిచేసి నష్టపరిహారం కోర్టులో డిపాజిట్‌చేసి, సేకరించిన భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడానికి ప్రభుత్వ సిబ్బంది బయలుదేరారు. రైతులు వారిని ఎక్కడికక్కడ ప్రతిఘటిస్తూనే ఉన్నారు. దిమ్మలు పాతితే పీకేస్తున్నారు. సర్వేకోసం వస్తే వెనక్కి పంపించేస్తున్నారు. పోలీసులు రంగంలోకి దిగి సెజ్ వ్యతిరేక సమితి నాయకులపైన కేసులు పెట్టి అరెస్టు చేస్తున్నా ఆందోళన కొనసాగిస్తున్నారు. డెవలపర్ రైతులనుండి కొనుక్కున్న భూములను స్వాధీనం చేసుకోవడానికి అతని మనుషులు వస్తేకూడ రైతులు అటకాయించి పంపించేస్తున్నారు. ఈ కొనుగోలు అక్రమమని రాష్ట్ర మానవహక్కుల కమీషన్‌కు ఫిర్యాదు చేసి ఉన్నాము కాబట్టి తేలేంతవరకు ఆ భూమిపైకి రావద్దని రైతులు అన్నారు. దీనిమీద కూడ కేసులు, అరెస్టులు జరిగాయి.

నిజానికి రాష్ట్ర మానవహక్కుల కమిషన్ 2007 డిసెంబర్ 24నాడు జారీచేసిన ఆదేశంలో బాధితుల ఫిర్యాదుపైన విచారణ పూర్తయ్యేంత వరకు 'జిల్లా కలెక్టర్‌గానీ పోలీసులుగానీ భూసేకరణ అధికారులుగానీ రైతులను తొలగించడానికి ఎటువంటి బలవంతపు చర్యలకు పాల్పడవద్దు' అని ఆదేశించింది. అటువంటప్పుడు రైతుల ఇష్టానికి వ్యతిరేకంగా సేకరించిన లేక కొనుగోలు చేసిన భూములలో దిమ్మలు పాతి స్వాధీనం చేసుకోవడం తప్పు. దానిని ప్రతిఘటించిన రైతులపైన కేసులు పెట్టడమూ తప్పే. ఈ విషయాన్ని కమిషన్ తన తదుపరి ఆదేశంలో స్పష్టం చేసింది. రైతుల అరెస్టులకు స్పందిస్తూ, కమిషన్ 2008 జనవరి 21నాడు జారీ చేసిన ఆర్డర్‌లో ఈవిధంగా అనింది.

బడాబాబుల భూమిదాహానికి కుదేలైన రైతు
బొమ్మ : ఫర్జానా కూపర్

తూర్పుగోదావరి జిల్లా కలెక్టరు ఈ కమిషన్ 2007 డిసెంబర్ 24వ తేదీన జారీ చేసిన ఆదేశాన్ని అతిక్రమించి భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడానికి బలవంతపు చర్యలు తీసుకుంటున్నాడనీ, ప్రతిఘటించిన రైతులను అరెస్టు చేసి జైలుకు పంపించాడనీ ఫిర్యాది అంటున్నారు. సెక్షన్ 144ను ప్రయోగించడం జరిగిందని కూడ ఫిర్యాదు. భూసేకరణ చేయని భూముల మీదికి కూడ సిబ్బంది వస్తున్నారని అభియోగం.

సెక్షన్ 144 ఎందుకు ప్రయోగించవలసి వచ్చిందో, రైతులను ఎందుకు అరెస్టు చేయవలసివచ్చిందో తూర్పుగోదావరి జిల్లాకలెక్టరు మాకు తెలపాలి. తమ భూములు స్వాధీనం చేసుకుంటున్న అధికారులను ప్రతిఘటించిన రైతులను సాధారణ నేరగాళ్లలాగ చూడడం, హుటాహుటిన అరెస్టు చేయడం తగదు. ఇటువంటి విషయాలలో నచ్చచెప్పే వైఖరి చాలా అవసరం. జిల్లా కలెక్టర్ తన తొందరపాటు వైఖరివల్ల

సమస్యను మరింత జటిలం చేయదనీ సానుభూతిగా అర్థంచేసుకుంటాడనీ కమిషన్ ఆశిస్తుంది, విశ్వసిస్తుంది. రైతులందరినీ బేషరతుగా విడిచిపెట్టడం సబబని కమిషన్ భావిస్తుంది.

రాష్ట్ర మానవ హక్కుల కమిషన్ ఇచ్చిన ఈ ఆర్డర్‌ను సైతం తూర్పుగోదావరి జిల్లా అధికారులు గౌరవించలేదు. వాళ్లు భూములు స్వాధీనం చేసుకొనే ప్రయత్నం చేస్తూనే ఉన్నారు, రైతులు ప్రతిఘటిస్తూనే ఉన్నారు, పోలీసులు కేసులు పెడుతూనే ఉన్నారు. జనం ఆందోళన చేస్తున్నచోట రాజకీయనాయకుల రాకపోకలకు కొదవ ఉండదు. నిజాయితీగా వచ్చి సంఘీభావం తెలియజేసినా, ఆందోళనలో పాల్గొన్నా అభ్యంతరం ఉండవలసిన అవసరం లేదు. కేవలం పాపులారిటీ కోసం తమకే విశ్వాసంలేని మాటలు మాట్లాడేవారిని మాత్రం విమర్శించవలసి ఉంది. గుజరాత్‌లో అత్యంత విధ్వంసకమైన 'అభివృద్ధి' అమలు చేస్తున్న భారతీయ జనతాపార్టీకి చెందిన మన రాష్ట్ర నాయకులు కాకినాడ సెజ్ ప్రాంతం పర్యటించి సెజ్‌ను రద్దు చేయాలంటూ భీకరంగా ఉపన్యాసాలిచ్చారు. కేంద్రం ఒక సెజ్ చట్టాన్ని జారీ చేయక ముందే 2002 సంవత్సరంలో కాకినాడ సెజ్ డెవలపర్‌కు ప్రత్యేక ఆర్థికమండలి ఏర్పాటు చేయడానికి అనుమతిచ్చిన తెలుగుదేశం ప్రభుత్వ వారసులు సహితం 2008లో ఈ గ్రామాలలో పర్యటించి చివరి దాకా పోరాటంలో ఉంటామని హామీ ఇచ్చిపోయారు.

మత్స్యకారుల విషయం చెప్పి ఈ నివేదిక ముగిద్దాం. కాకినాడ సెజ్ భూభాగం సముద్రతీరానికి సమాంతరంగా సాగుతుందిగానీ తీరాన్ని తాకదు. సెజ్ భూభాగానికీ, సముద్ర తీరానికీ మధ్య ఒక విశాలమైన కారిడార్‌లాంటిది ఉంది. అక్కడ అనేక మత్స్యకారుల గ్రామాలున్నాయి. యు.కొత్తపల్లి మండలంలో 8 గ్రామాలు, తొండంగి మండలంలో 14 గ్రామాలు ఉన్నాయి. వీటిలో కొన్ని పూర్తిగా మత్స్యకారుల గ్రామాలు కాగా కొన్నిటిలో ఇతర ప్రజలూ ఉన్నారు. దాదాపు 50 వేల మత్స్యకారుల జనాభా ఉందని అంచనా. వీరంతా సెజ్‌కూ సముద్రానికీ మధ్య చిక్కుకొని బతుకుతారు. ఏలేరు నది గొల్లప్రోలు దగ్గర పాయలుగా చీలి సెజ్ భూభాగంగుండా ప్రవహించి సముద్రంలో కలుస్తుంది. ఈ పాయలు ప్రస్తుతం ఎగువ గ్రామాల వ్యవసాయ భూములకు డ్రైన్‌గా కూడ పని చేస్తున్నాయి. మత్స్యకారులు వాటిలో పీతలు, రొయ్యలు, చేపలు పట్టుకుంటున్నారు. ఈ వేట మొత్తం రేపు పోతుంది. అంతేకాక ఇవ్వాల్టిదాకా పంటపొలాల డ్రైన్‌గా పనిచేసిన ఈ పాయలు రేపు సెజ్ కాలుష్యానికి డ్రైన్‌గా పనిచేస్తాయి. రిఫైనరీలు గానీ పెట్రోకెమికల్ ఉత్పత్తులుగానీ సెజ్‌లో నెలకొనేటట్టయితే చాలా కాలుష్యం బయటికొస్తుంది. దానిని శుద్ధిచేయకుండ నీటివనరులలోకి విడుదల చేయకూడదని కాలుష్య నియంత్రణ బోర్డు ఆంక్షలు పెడుతుంది, అందులో సందేహం లేదు కానీ అటువంటి ఆంక్షలు ఎంత మేరకు అమలవుతాయనేది హైదరాబాద్ పరిసరాలలోని పటాన్‌చెరు పారిశ్రామిక ప్రాంతం తెలుపుతుంది. ఈ కాలుష్యమంతా సముద్రంలోకి చేరుతుంది. దానివల్ల మత్స్యకారులు తమ జీవనాన్ని భారీగా కోల్పోతారు.

పోలేపల్లి సెజ్ వ్యతిరేకపోరాటం

కాకినాడ సెజ్ తెలుగుదేశం హయాంలో ప్రారంభమయి కాంగ్రెస్ హయాంలో కొనసాగిందని చూసాము. పోలేపల్లి సెజ్‌కూడ అంతే. ఎటొచ్చీ 2001లో ఇది మొదలయినప్పుడు ఇక్కడ సెజ్ నెలకొల్పుతామని ప్రభుత్వం అనలేదు. పారిశ్రామీకరణకోసం 1000 ఎకరాలు సేకరించి ఆం.ప్ర. పారిశ్రామిక మౌలిక సదుపాయాల సంస్థ (ఎ.పి.ఐ.ఐ.సి) చేతిలో పెడతామని మాత్రమే అన్నారు. దానికి 'గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్' అని పేరు పెట్టారు. గ్రీన్ అనీ, పార్కుఅనీ ఉండేసరికి కళ్లకు పచ్చదనం

కనిపిస్తుంది. అదే వారికి కావలసింది. పరిశ్రమలు నెలకొల్పుతామనగానే కాలుష్యాన్ని గురించి, దాని నుండి వచ్చే వివిధ రకాల అసౌకర్యాన్ని గురించి స్థానిక ప్రజలు ఆందోళన చేస్తారు. 'పచ్చటి' పారిశ్రామీకరణ చేస్తామన్న హామీ ఈ ఆందోళనను చల్లార్చడానికి ఉద్దేశించింది. దానిని నిజాయితీగా ఆచరించినట్టయితే కాలుష్య నియంత్రణ వీలయినంత సమర్థంగా అమలు చేసే సంస్థలను అక్కడ స్థాపించవచ్చు. అయినప్పటికీ గాలిలోకి చేరక తప్పని అపాయకరమైన వాయువులను బ్యాలన్స్ చేయడానికి ప్రాణవాయువును గాలిలోకి వదిలే చెట్లను ఆ సంస్థకోసం కేటాయించిన భూమిలో కొంత భాగంలోనైనా పెంచవచ్చు. అయితే ఆ సంస్థకోసం తీసుకున్నది వ్యవసాయ భూమి లేక తోపులు, అడవులు అయినట్టయితే వారికోసం ఆ భూమి స్వాధీనం చేసుకోకపోతే అక్కడ మొక్కలు చెట్లు పెరిగేవే కాబట్టి ఈ గ్రీనరీవల్ల కొత్తగా వచ్చేదేంలేదు. ఎటొచ్చీ పచ్చటి గడ్డి సహితం కనిపించని పారిశ్రామిక ప్రాంతాలను చూసి అలవాటయిన వారికి ఒక కేశోరాం సిమెంట్స్‌వారు, ఉయ్యూరు షుగర్స్‌వారో 'వారి' భూములలో చెట్లు, మొక్కలు పెంచడం ముచ్చటగా తోచవచ్చు.

పోలేపల్లి సెజ్ విషయానికొస్తే 'గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్'గా మొదలయినది సెజ్‌గా మారి మందుల కంపెనీలకు కేంద్రం కానుంది. రెండు సంస్థలు ఇప్పటికే నెలకొన్నాయి. ఇంకొక 10 నుండి 25 దాకా రానున్నాయి. మందుల పరిశ్రమ తెచ్చే కాలుష్యం అతి భయంకరమైనది. అయినప్పటికీ ఈ సెజ్ వాకిట గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్ అన్న పచ్చటి రంగు బోర్డు అట్లాగే ఉంది.

పోలేపల్లి సెజ్ విషయానికొస్తే 'గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్'గా మొదలయినది సెజ్‌గా మారి మందుల కంపెనీలకు కేంద్రం కానుంది. రెండు సంస్థలు ఇప్పటికే నెలకొన్నాయి. ఇంకొక 10 నుండి 25 దాకా రానున్నాయి. సెజ్‌ల ఏర్పాటులో చెప్పేదొకటి, చేసేదొకటి అనే నైజానికి కూడ పోలేపల్లి సెజ్ ఒక ఉదాహరణ.

సెజ్‌ల ఏర్పాటులో చెప్పేదొకటి, చేసేదొకటి అనే నైజానికి కూడ పోలేపల్లి సెజ్ ఒక ఉదాహరణ. దేశం వేగంగా అభివృద్ధి చెందాలంటే ఎగుమతులపైన ప్రధానంగా ఆధారపడాలనీ, దానికోసం ఎక్కువ పెట్టుబడులు అవసరమయ్యే నాణ్యమైన సాంకేతిక ప్రక్రియలను నెలకొల్పాలనీ, అందుకోసం ప్రపంచస్థాయి మౌలిక సదుపాయాలుగల పారిశ్రామిక కేంద్రాలు ఏర్పాటు చేయాలనీ, పూర్తిస్థాయిలో పన్ను రాయితీలు ఇవ్వాలనీ, ఇబ్బందికరమయిన ఆంక్షలను సడలించాలనీ, పారిశ్రామిక సంస్థలకు సామాజిక బాధ్యతలు కట్టబెట్టే సంక్షేమ చట్టాలనుండి మినహాయింపు ఇవ్వాలనీ సెజ్‌లను సమర్థించుకోవడం కోసం వాదిస్తూ వచ్చారు. ఈ వాదనలోని అనేక లోపాలను అటుంచి, అసలు జరిగేది అది కూడ కాదని పోలేపల్లి సెజ్‌లాంటివి తెలుపుతాయి.

చాలాకాలంగా ఫార్మాసూటికల్ (మందుల) పరిశ్రమకు కేంద్రంగా పేరుగాంచి ఉన్న హైదరాబాద్ నుండి ఒకటొకటిగా మందుల పరిశ్రమలు ఉత్తరాదికి వెళ్ళిపోతున్నాయంట. ఎందుకోసమంటే హిమాచల్‌ప్రదేశ్, ఉత్తరాఖండ్ వంటి రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలు వారికి అనేక రాయితీలిచ్చి అక్కడికి తీసుకుపోతున్నాయంట. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ఈ విషయం కేంద్ర ప్రభుత్వం దృష్టికి తీసుకుపోయి ఆ ప్రభుత్వాలను అదుపు చేసి మందుల పరిశ్రమ కేంద్రంగా హైదరాబాద్ స్టేటస్‌ను కాపాడమని

కోరిందంట. అయినా కేంద్ర ప్రభుత్వం తనకా అధికారం లేక కొంత, వినియోగించడానికి ఇష్టంలేక కొంత, ఏం చేయలేదంట. ఈ లోపల 40 కంపెనీలు హైదరాబాద్ నుండి వెళ్ళిపోయాయి. ఇంకొక 50 వెళ్ళిపోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి. ఈ వలసకు విరుగుడుగా మనవాళ్ళు కూడా అవే రాయితీలు ఇచ్చి కంపెనీలను వెళ్లిపోకుండ ఆపవచ్చును కదా? కానీ హిమాచల్‌ప్రదేశ్‌లాగ, ఉత్తరాఖండ్‌లాగ ఆలోచిస్తే మన గొప్పదనం ఏముంది? విడివిడిగా ఒకటీ రెండు రాయితీలివ్వడం కాదు. ఊహకందే అన్ని రాయితీలూ ఇచ్చే మందుల కంపెనీల సెజ్‌లు (ఫార్మాసెజ్) ఏర్పాటు చేయాలన్నది మనవాళ్లకొచ్చిన ఆలోచన. దాని ఫలితమే విశాఖపట్నం జిల్లాలో రెండు ఫార్మాసెజ్‌లు, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లా జడ్చర్ల మండలం పోలేపల్లి దగ్గర గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్ కోసం తీసుకున్న 1000 ఎకరాల భూమిలో ఒక ఫార్మాసెజ్ నెలకొల్పాలన్న నిర్ణయం.

ఈ ఆలోచనలు, ఏర్పాట్లు ఒకపక్క జరుగుతుండగా భూసేకరణ మరొకపక్క జరిగిపోతూ ఉంది. జడ్చర్ల మండలం పోలేపల్లిలో 439 ఎకరాల పట్టా భూమి, 350 ఎకరాల లావొణిపట్టా (డి-ఫారం లేక అసైన్‌మెంట్ పట్టా) భూమి, పక్కనే ఉన్న బాలానగర్ మండలం రాజాపూర్ శివారు గ్రామమైన ముదిరెడ్డిపల్లిలో 239 ఎకరాల పట్టా భూమి స్వాధీనం చేసుకొని ఎ.పి.ఐ.ఐ.సికి అప్పగించారు. 2001లో గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్ నెలకొల్పాలనుకున్నప్పుడు ఎ.పి.ఐ.ఐ.సి అక్కడ పారిశ్రామిక మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించి కంపెనీలకు భూమి లీజుకిచ్చే మధ్యవర్తి. పాత్రలు మారకుండ నాటకాన్ని మార్చి ఇండస్ట్రియల్ పార్క్‌ను ఫార్మాసెజ్‌గా రూపాంతరం చేసిన క్రమంలో ఎ.పి.ఐ.ఐ.సి. ఆ సెజ్‌కు డెవలపర్ అయింది. 2005 ఫిబ్రవరి నెలలోనే జిల్లా కలెక్టరు పట్టా భూములకు సంబంధించిన అవార్డు ప్రకటించారు. రైతులందరికీ నష్టపరిహారం ఇచ్చారు. లావొణి పట్టా భూముల వారికీ నష్టపరిహారం ఇచ్చేసారు. దానితో ఆ భూమంతా ప్రభుత్వపరం అయింది. 2005 సంవత్సరం జూన్ నెలలో పార్లమెంట్ సెజ్ చట్టాన్ని జారీ చేసింది. అది 2006 ఫిబ్రవరి 10 నుండి అమలులోకి వచ్చింది. ఆ చట్టాన్ని అనుసరించి పోలేపల్లి గ్రీన్ ఇండస్ట్రియల్ పార్క్‌ను ఫార్మాసెజ్‌గా ప్రకటించడం, ఎపిఐఐసిని దానికి డెవలపర్‌గా నియమించడం జరిగింది. ఎ.పి.ఐ.ఐ.సి మొదటగా అరబిందో ఫార్మా, హెటరో డ్రగ్స్ అనే రెండు మందుల కంపెనీలను ఆహ్వానించి వారిరువురికి కలిపి 240 ఎకరాల భూమిని ఎకరా 7 లక్షల రూపాయలకు అమ్మింది.

ఈ వార్త విని పోలేపల్లి భగ్గుమనింది. అప్పటినుండి ఇవ్వాల్టి దాకా భూములు కోల్పోయిన పోలేపల్లి రైతుల ఆందోళన ఏదో ఒకరూపంలో కొనసాగుతూనే ఉంది. వారికంత కోపం రావడానికి కారణం ఏమిటంటే వారెవ్వరికీ ఆ భూమికి 7 లక్షలలో 7వ వంతుకూడ నష్టపరిహారం దక్కలేదు. తమదగ్గర కారుచవకగా భూములు తీసుకొని మందుల కంపెనీలకు ఎకరా 7 లక్షలకు అమ్ముకున్న ప్రభుత్వం దళారీ బుద్ధి వారి కడుపులు రగిల్చింది.

ఈ సెజ్ ప్రాంతం హైదరాబాద్ నుండి బెంగుళూరు వెళ్లే జాతీయ రహదారి నెం. 7కు కుడిపక్క (పడమటి దిక్కున), జడ్చర్లకు దగ్గరగా ఉంది. నష్టపరిహారం లెక్కించడంకోసం ప్రభుత్వం ఈ భూమిని నాలుగు రకాలుగా విభజించింది. అవి హైవేకి దగ్గరగా ఉన్న ఆరుతడి పంటల భూములు, హైవేకి

దగ్గరగా ఉన్న మెట్టభూములు, హైవేకి దూరంగా ఉన్న ఆరుతడి పంటల భూములు, హైవేకి దూరంగా ఉన్న మెట్ట భూములు. వీటి మార్కెట్ ధర... వరుస క్రమంలో ముదిరెడ్డిపల్లిలో 1 లక్ష, 81 వేలు, 95 వేలు, 76 వేల రూపాయలు. పోలేపల్లిలో 40 వేలు, 30 వేలు, 34 వేలు, 24 వేల రూపాయలు. ఇది 'బేసిక్' మార్కెట్ ధర. అంటే ఆ ప్రాంతంలో గడచిన మూడు సంవత్సరాలలో జరిగిన భూముల అమ్మకాల సగటు రిజిస్ట్రేషన్ ధర. ఈ రెండు గ్రామాలు వేరువేరు మండలాల్లో ఉన్నప్పటికీ పక్కపక్కనే ఉన్నాయి. వాటి బేసిక్ మార్కెట్ ధరలో ఇంత తేడా ఉందంటే నమ్మడం కష్టం. పైగా జడ్చర్ల దగ్గర జాతీయ రహదారి పక్కన బోరుబావులు పెట్టుకొని ఆరుతడి పంటలు పండించే భూమి వెల 2005లో ఎకరానికి 40 వేలేనంటే నమ్మడం మరీ కష్టం.

ఈ 40 వేలకు, బలవంతపు సేకరణకు గాను పరిహారం (సోలేషియం) 30 శాతం చేర్చి, ఆపైన నోటిఫికేషన్ విడుదలయిన నాటినుండి అవార్డు ఇచ్చేనాటిదాకా 12 శాతం వడ్డీ (దీనిని అదనపు మార్కెట్ విలువ అంటారు) కలిపి ప్రభుత్వమిచ్చే నష్టపరిహారంగా లెక్కించారు. అది 65 వేల దాకా ఉంటుంది. ఇదే ఇచ్చివుంటే రైతులు కోర్టుకుపోయి పైన చెప్పిన విషయాలనూ ఇతర ఆధారాలనూ ప్రాతిపదిక చేసుకొని ఎక్కువ నష్టపరిహారం తెచ్చుకొని ఉందురు. కానీ మన రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వాలు ఈ మధ్యకాలంలో 'ఒప్పుకోలు అవార్డులు' లేక 'సమ్మతి అవార్డుల'వైపు మొగ్గు చూపుతున్నాయి. అంటే భూసేకరణ చట్టం ప్రకారం ఇచ్చే నష్ట పరిహారానికి, రైతుకూ, ప్రభుత్వానికీ ఆమోదనీయమైనంత చేర్చి ఇంక కోర్టుకు పోనని రైతుచేత రాయించుకొని ఆ మొత్తం ఇవ్వడం. ఇది మధ్యదళారులు, వకీళ్ల దోపిడీని (రెండూ కలిపి రైతుకొచ్చే నష్టపరిహారంలో 50 శాతం దాకా ఉండగలదు) ఆరికట్టడానికి పనికొస్తుంది కాబట్టి ఇది మంచి ఆలోచనేగానీ దీనిని ప్రభుత్వం వేరే ఉద్దేశ్యంతో అమలు చేస్తున్నది. సక్రమంగా చేసినట్టయితే (1992లో జారీ చేసిన నియమాల ప్రకారం) రైతులతో సంప్రదింపులు జరపడానికి ఒక జిల్లాస్థాయి సంప్రదింపుల కమిటీ, ఒక రాష్ట్ర స్థాయి సంప్రదింపుల కమిటీ నెలకొల్పాలి. జిల్లాస్థాయి కమిటీలో జిల్లా కలెక్టరు, ఒక సీనియర్ సివిల్‌జడ్జి, ఒక రిటైర్డు జిల్లా జడ్జి ఉండాలి. వీరు 'ఒప్పుకోలు అవార్డు' పొందే ఆసక్తి చూపిన రైతులందరితోనూ చర్చించాలి. వారు చూపించిన ఆధారాలన్నీ పరిశీలించాలి. ఈ క్రమంలో స్వచ్ఛందమైన ఒప్పుకోలు జరగాలి. రైతులు కాంక్షిస్తున్నది ఒక మోతాదు దాటిపోతే, సంప్రదింపులు రాష్ట్రస్థాయి కమిటీ చేపట్టాలి.

పోలేపల్లిలో జరిగింది అదికాదు. ఏ సంప్రదింపుల కమిటీ ఏర్పడలేదు. ఆర్‌డివో కొందరు 'పెద్దమనుషులను' (అంటే పాలక పార్టీకి చెందినవారిని బ్రాకెట్లో రాసుకోండి) పిలిపించుకొని, ప్రభుత్వ లెక్కల ప్రకారం ఇవ్వవలసిన నష్టపరిహారానికి 50 శాతం అదనంగా చేర్చి దీనికి ఒప్పుకొమ్మని నచ్చజెప్పారు. అంటే పోలేపల్లి గ్రామంలో అత్యధిక నష్టపరిహారం (65 వేలు, మళ్లీ అందులో సగం, ఎకరానికి 1 లక్ష రూపాయలకంటే కొంచెం తక్కువే. వాళ్లు ఒప్పుకున్న తరువాత తక్కిన రైతులపైన ఒత్తిడి పెట్టారు. ఒప్పుకుంటే దీనికి ఒప్పుకో– లేకపోతే ప్రభుత్వమిచ్చే నష్టపరిహారం తీసుకొని ఒక దశాబ్ద కాలం కోర్టుల చుట్టూ తిరుగు అని బెదిరించారు. 'దాదాపు రైతులందరూ ఒప్పుకున్నారు' అని కలెక్టర్ తన అవార్డులో సగర్వంగా రాసుకున్నాడు.

రోడ్డు పక్కనున్న ఆరుతడి పంట భూములకు ఇచ్చిన నష్టపరిహారం ఇది. ఆ భూమిని ఒక సంవత్సరం తిరిగే లోపల ఎ.పి.ఐ.ఐ.సి. ఎకరా 7 లక్షలకు అమ్ముకుందని తెలిస్తే వారికి కోపం రాదామరి!

ఇది భూమిపైన స్వంత హక్కు ఉన్న రైతుల సంగతి. వీరుకాక 350 ఎకరాలలో లావొణి పట్టా ఉన్న రైతులున్నారని చెప్పాము. వీరికి ఎకరాకు 18 వేలు మాత్రమే ఇచ్చారు. ఈ లెక్క ఏవిధంగా చేసారు? 23 డిసెంబర్ 1993న రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జారీ చేసిన జి.వొ.నెం. 1307 (రెవెన్యూ) ప్రకారం డి–ఫారం లేక లావొణి పట్టా ఉన్నవారికి ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన బేసిక్ మార్కెట్ ధర, దానిపైన బలవంతపు సేకరణకుగాను పరిహారంగా (సొలేషియం) 30 శాతం ఇవ్వాలి. ఆపైన మాత్రం వారికి కోర్టుకు పోయి నష్టపరిహారం పెంపుదల కోరే హక్కు ఉండదు. అయితే జివొ 1307 లోని ఈ షరతును మన రాష్ట్ర హైకోర్టు 2004లో 'భూసేకరణ అధికారి, చేవెళ్ల వర్సస్ మేకల పాండు' అనే కేసులో కొట్టేసి, డి–ఫారం పట్టా ఉన్న రైతులను పూర్తి హక్కుదారుడయిన రైతుతో సమానంగా చూసి సమానంగా నష్టపరిహారం ఇవ్వాలని ఆదేశించింది. ఆ తీర్పును సుప్రీంకోర్టులో సవాలు చేసిన కారణంగా మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దానిని అమలు చేయడం లేదు కాని కనీసం జివొ 1307నయినా అమలు చేయాలి కదా? పోలేపల్లి భూముల అతి తక్కువ బేసిక్ మార్కెట్ ధర (హైవేకి దూరాన ఉన్న మెట్ట భూముల ధర) ఎకరానికి 24 వేలని పైన చూసాం. దానికి 30 శాతం సోలేషియం కలిపితే 32 వేలవుతుంది. మరి 18 వేలే ఎట్లా ఇచ్చారు? రెండు సంవత్సరాలకు పైగా పోలేపల్లి ఉద్యమం ఈ ప్రశ్న అడుగుతూనే ఉన్నా దీనికి జవాబు లేదు. కానీ ఈ భూమిని కూడ ఫార్మాసూటికల్ కంపెనీలకు ఎకరానికి 7 లక్షలు తీసుకొని అమ్మారు!

నిర్వాసితులయిన వారి పునరావాసం విషయంలోనూ ప్రభుత్వం ఇదేరకంగా వ్యవహరించింది. నిర్వాసితులు తాము మోసపోయామని ఆందోళనకు దిగడంతో వాళ్లచేత ఎట్లాగయినా పునరావాస పథకాన్ని స్వీకరింపజేయాలని ప్రభుత్వం ప్రయత్నించింది. అప్పుడు ఆందోళనను విరమించినట్టవుతుందని వారి భావన. అయితే రాష్ట్ర ప్రభుత్వ పునరావాస విధానం (జి.వొ.నెం. 68) ప్రకారం పునరావాసాన్ని ఏకపక్షంగా నిర్ణయించడానికి వీలు లేదు. సంబంధిత అధికారి నిర్వాసితులను సంప్రదించి నిర్ణయించాలి. పోలేపల్లిలో ఆ ప్రయత్నం సఫలం కాదన్న భయంతో కాబోలు అధికారులే పునరావాస కాలనీ స్థలాన్ని నిర్ణయించి బాధితుల చేత దానిని ఆమోదింపజేయాలని నానా ప్రయత్నాలు చేసారు. వాళ్ళ అనుమతి లేకుండా వారి పేర్లమీద బ్యాంక్ ఖాతాలు తెరిచి పునరావాస స్థలంలో ఇళ్లు కట్టుకోవడానికని చెప్పి 70 వేల రూపాయలు ఆ ఖాతాలలో జమ చేసారు. పునరావాస పథకాన్ని ఆమోదిస్తే నష్టపరిహారం కొంచెం ఎక్కువిస్తామని ఆశచూపారు. 2008 మే నెలలో జరిగిన ఉప ఎన్నికలలో జడ్చర్ల ఎంఎల్ఏగా గెలిచిన కాంగ్రెస్‌నాయకుడు మల్లురవి గారు అన్ని రకాలుగా వారిపైన ఒత్తిడిపెట్టే ప్రయత్నం చేసారు. అయినప్పటికీ పోలేపల్లి సెజ్ వ్యతిరేక ఐక్యసం ఘటన ఆధ్వర్యంలో ప్రతిఘటన సాగుతూనే ఉంది. అత్యధికంగా దళితులయిన లావొణి పట్టాదారులు ఈ ప్రతిఘటనలో అగ్రభాగాన ఉన్నారు.

తమ భూమి తమకు వెనక్కి ఇచ్చేయమనీ కావాలంటే తీసుకున్న నష్టపరిహారం వెనక్కి ఇచ్చేస్తామనీ వారి డిమాండ్. 1000 ఎకరాలకుగాను 240 ఎకరాలలో ఇప్పటికే అరబిందో ఫార్మా, హెటెరో డ్రగ్స్

వారి ఫ్యాక్టరీల నిర్మాణం దాదాపు జరిగిపోయింది. కానీ తక్కిన భూమి ఇప్పటికీ ఖాళీగానే ఉంది కాబట్టి దానిని వెనక్కి ఇచ్చేయమన్న డిమాండ్ నిరర్థకం కాదు. భూసేకరణ విషయంలో అన్యాయం సంగతి అటుంచి మిగిలిన 760 ఎకరాలలోనూ మందుల కంపెనీలు వచ్చేస్తే ఆ పరిసరాలలోని నీటివనరులపైన, భూగర్భ జలాలపైన కాలుష్య దుష్ప్రభావం తీవ్రంగా ఉంటుంది.

పోలేపల్లి బాధితులు వినూత్నమైన ఎన్నికల పోరాట రూపాన్ని ఎంచుకున్నారు. తమ ఆందోళనకు ఏ ఒక్క రాజకీయ పార్టీ, ఏ ఒక్క అభ్యర్థి మద్దతు తెలపడం లేదన్న కోపంతో తామే బహుళ సంఖ్యలో నామినేషన్లు వేసి పోటీ చేస్తున్నారు. 2008 మే నెలలో జరిగిన జడ్చర్ల అసెంబ్లీ ఉప ఎన్నికలలో 13 మంది (అందరూ లావొణి పట్టా భూములు కోల్పోయిన వారే) పోటీ చేసారు. 13 మందికీ కలిపి 8600 ఓట్లు వచ్చాయి. మళ్లీ 2009 ఏప్రిల్ నెలలో జరిగిన సార్వత్రిక ఎన్నికలలో మహబూబ్‌నగర్ పార్లమెంటు స్థానానికి పోలేపల్లి బాధితులు 16 మంది నామినేషన్ వేసారు. ఊరూరూ ఇల్లిల్లూ తిరిగి తమకు జరిగిన అన్యాయాన్ని వివరించి చెపుతూ ప్రచారం చేసారు. అందరికీ కలిపి 7,51,786 వోట్లు వచ్చాయి.

పోలేపల్లి సెజ్ వ్యతిరేక ఐక్యసంఘటన ఈ ఉద్యమాన్ని బాధిత రైతులకే పరిమితం చేయకుండ, చుట్టుపక్కల గ్రామాలవారికి ఉండగల కాలుష్యం ప్రమాదాన్ని కూడ తెలియజెప్పి వారిని కూడ ఇందులోకి తీసుకొచ్చే ప్రయత్నం చేస్తున్నది. మందుల కంపెనీల కాలుష్యం తీవ్రతకు హైదరాబాద్ సజీవ సాక్షి అని ఇదివరకే చెప్పాము. ఇప్పటికే పోలేపల్లి దగ్గర రెండు ఫార్మా కంపెనీలు వచ్చి ఉన్నాయి. అదే పరిమాణం గలవయితే ఇంకొక 6 నుండి 8 దాకా రాగలవు. అయితే ఇంక రాబోయేవి చిన్నవనీ మొత్తం 20 పైనే మందుల కంపెనీలు పోలేపల్లి సెజ్‌లో స్థాపించబోతారనీ వింటున్నాం. అన్ని ఫార్మా కంపెనీలు 1000 ఎకరాల స్థలంలో నెలకొనడం పర్యావరణానికి చాలా ప్రమాదకరం. ఈ సెజ్‌కు దాపుననే బాలానగర్ మండలంలో దుందుభి వాగు ప్రవహిస్తుంది. అది డిండి నదిలోనూ తద్వారా కృష్ణా నదిలోనూ కలుస్తుంది. ఫార్మాకంపెనీల కాలుష్యం విషపూరితమైన వ్యర్థపదార్థాల రూపంలో చుట్టుపక్కల ఉన్న నీటి వనరులలో కలుస్తుంది కాబట్టి దుందుభి వాగు, తద్వారా పరిసరాల భూగర్భజలాలు, డిండి ప్రాజెక్టు రిజర్వాయరు క్రమంగా కలుషితమయ్యే ప్రమాదం ఉంది. ఈ విషయాలు సంబంధిత గ్రామాల ప్రజలకు తెలియజెప్పి వారిని కూడ పోరాటంలో భాగం చేయాలన్న పోలేపల్లి బాధితుల ప్రయత్నం సఫలం అవుతుందని ఆశిద్దాం.

◆◆◆